

folklor/edebiyat - folklore&literature, 2026; 32(3)-127. Sayı/Issue -Yaz/Summer

Kitap Tanıtımı / Book Review

**Yalçın Armağan, *Şiirin Dolaşımı*, İstanbul,
Epona Yayınları, 2026, 160 s.**

ISBN: 9786256203563

Beyza Tafralı*

Veritas

Yalçın Armağan
Şiirin Dolaşımı

EPONA

Geliş tarihi (Received):22-05-2026 Kabul tarihi (Accepted): 20-07-2026

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/
M.Sc. Student, Kocaeli University, Institute of Social Sciences Department of Turkish Language and Literature.
255229002@kocaeli.edu.tr. ORCID ID: 0009-0005-8205-6992

Türkiye’de özellikle 2000’li yıllarda tartışılmaya başlayan edebiyat kanonu kavramına dair en başta tanımlayıcı yazılar olmak üzere, kanonun işlevini sorgulayan ve kanon mücadelelerine odaklanan pek çok detaylı çalışma yapıldı. Selçuk Çıkla, 2005 yılında yayımlanan “Cumhuriyet Düşüncesinin Kökleşmesinde Yusuf Ziya Ortaç’ın Yapıtlarının Yeri ve Önemi” başlıklı doktora tezinin ilk bölümünde “inkılap kanonu” ve “güdümlü edebiyat” kavramlarını tanımladıktan sonra, bu ideolojik inşanın işleyişini Yusuf Ziya Ortaç’ın eserleri ve dergicilik faaliyetleri yoluyla aktarmıştı. Turgay Anar da 2011’de tamamladığı “Yeni Türk Edebiyatında Edebiyat Mahfilleri” adını taşıyan doktora tezinin girişinde kanon kavramına yer vermiş, 2022’de çıkan *Janus’un Yüzü: Türk Edebiyatında Kanon ve Karşı-Kanon* kitabındaysa bahsi geçen kavramların teorik çerçevesini çizmiş ve süreli yayınlardaki edebî polemikler üzerinden konuyu somutlaştırmıştı.

Şiir alanına yoğunlaşan kanon çalışmalarına baktığımızda Birol Bulut, “İşlev ve Mahiyeti Açısından Türk Şiiri Antolojileri (1928-1940)” başlıklı çalışmasında şiir antolojilerini; Mehmet Can Doğan da “Cumhuriyet Döneminde Yazılan Edebiyat Tarihlerinde Yeni Türk Şiiri” makalesinde edebiyat tarihlerini birer kanon oluşturma aracı olarak konumlandırarak, bu metinlerin ideolojik ve sosyolojik inşasını göstermeyi amaçlamışlardı. Yalçın Armağan, mart ayında Epöna Yayınları’ndan çıkan Şiirin Dolaşımı’nda, 1929-1994 tarihleri arasında yayımlanıp en az üç baskı yapan şiir kitapları üzerinden kanonu görmeye, onu anlamaya çalışıyor. Metnin dolaşımına odaklanan bu metodolojik yaklaşım, onu diğer çalışmalardan ayırıyor.

Her ne kadar Yalçın Armağan farklı kuramsal yaklaşımlara referans verse de, onun yaklaşımı ile Robert Darnton’un “iletişim döngüsü” kavramı arasında paralellik kurmak mümkündür. Darnton (1982) bu modelinde; kitabın yazar, yayıncı, matbaacı, dağıtıcı, kitapçı ve okurdan oluşan bir ağ üzerinden yayıldığını ve bu döngünün entelektüel, sosyal, ekonomik, hukuki, siyasi dış etmenlerin etkisiyle şekillendiğini savunur. Armağan da benzer bir yaklaşımla, şiirin edebiyat alanındaki yolculuğunu açıklarken devlet, yazar, yayıncı ve okur arasındaki ilişki ağlarını inceler.

Fakat Darnton’un modeli daha çok yayıncılık ağındaki “insan aktörlerin” tarihsel ve ticari ilişkilerine odaklanırken Armağan, bu modelin açıklayamayacağı bazı dinamikleri çözümlmek için Pierre Bourdieu’nün (1999) “edebî alan” yaklaşımından yardım alır gibi görünmektedir. Armağan’ın kanonu bir mücadele alanı olarak kuran verileri, Bourdieu’nün edebiyat tarihindeki güç mücadelelerine ve otorite tarafından “kutsanma/meşrulaştırma” süreçlerine odaklanan yaklaşımıyla harmanlanarak okunabilir. Öte yandan, yazarın “en az üç baskı yapma” kuralını merkeze alarak metinlerin dolaşımını, okur tarafından alınılmasını ve unutuluşa terk edilmemesini, yani “hayatta kalma” becerisini ölçmesiyle de Thomas R. Adams ve Nicolas Barker’ın (2001), odağına kitabın kendi yaşam döngüsünü ve süreçlerini alan yaklaşımıyla ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla Armağan’ın sosyolojiyi, bibliyografyayı ve kitap tarihini sentezleyen disiplinler arası bir metodoloji ortaya koyduğunu söyleyebiliriz.

Armağan, geniş bir zaman dilimini ve şair/eser kadrosunu ele aldığı çalışmasında, metnin dolaşımının kanon mücadelesinde nasıl bir yeri ve etkisi olduğunu saptamayı hedefliyor. Bunu yaparken de bu aralıkta yayımlanan bütün şiir kitaplarını çalışmaya dâhil etmek yerine,

“özellikle belli bir grubun içinde yer alarak kanon mücadelesine giren şairleri ya da şiir anlayışlarını merkeze al[ıyor]” (Armağan, 2026: 11). Bu şekilde, daha sınırlı ve yorum yapılabilir bir liste üzerinden kitapların yayın sıklığına odaklanarak, sürekli dolaşımda kalan kitaplar üzerinden bazı tespitler yapılıyor.

Yalçın Armağan (2026), kitabın “Bir Mücadele Alanı Olarak Kanon” başlıklı ilk bölümüne teorik bir soruyla giriş yapıyor: “Bir metnin kuşaklar boyu okunmasını sağlayan ya da bazı metinlerin unutulma terk edilmesine yol açan ‘şey’ nedir?” (15). Devamında edebiyat kanonunun nasıl inşa edildiğini, “bir hatırlama ya da unutma mekanizması” olarak işleyen kanona girmede metnin estetik kıymetinin ne kadar belirleyici olduğunu tartışıyor ve estetik kıymet denilen şeyin “tarihsel” olduğu, çoğu zaman kanona girmede politikanın daha belirleyici olduğu sonucuna ulaşıyor. Bu kıymetin metnin dışındaki başka “güçler” tarafından belirlendiğini söyledikten sonra da hangi dönemlerde hangi metinlerin tercih edildiğini saptamanın, o dönemin eğilimlerini görmemize imkân vereceğini ifade ediyor.

“Yöntem Araştırmaları” adlı bölümün girişinde, metnin dolaşımı meselesinin genelde edebiyatın dışında görülüp ihmal edildiğine değinen Armağan, çalışmasını neden 1929 ve 1994 tarihleriyle sınırlandırdığını açıklıyor. Bu doğrultuda hem metnin dolaşımı hem de kanonlaşma açısından iki önemli kırılmadan söz ediyor: Geleneksel dolaşımın yerini matbaaya bırakması ve 1 Ocak 1929’dan itibaren kitapların Latin alfabesiyle yayımlanması. Her iki gelişmenin de beraberinde bir seçim zorunluluğu getirdiğini, yani kimlerin eserlerinin matbu hâle getirileceği ve hangi metinlerin Latinize edilerek sonraki nesillere aktarılacağı meselesini doğurduğunu, bu yönüyle her iki eşiğin de birer “kurucu” tarihsel an niteliğinde olduğunu söylüyor. Süreci 1994 yılıyla sonlandırma nedeniyse bugün modernist şiirin kurucu tarzı kabul edilen İkinci Yeni şairlerinin bu tarihten itibaren Yapı Kredi Yayınları bünyesinde bir araya gelmesidir. Yazar bu tarihi, metnin dolaşımında yeni ve bugünü belirleyen bir milat olarak görüyor. Bibliyografyayı oluştururken neden “üç baskı” kuralını uyguladığını da ilk iki baskının şairin veya yakınlarının arzusuyla yapılabileceğini ancak üçüncü baskı için önce yayıncı, ardından da okur nezdinde bir talep gerektiği şeklinde açıklıyor.

Armağan, edebiyat kanonuna dair teorik bir girişten ve çalışmasında uygulayacağı yöntemden bahsettikten sonra, söz konusu altmış beş yılı üç döneme ayırarak inceliyor. “Müfredat ya da ‘Resmi’ Kanon (1929-1945)” başlığını taşıyan birinci dönemde, devletin yayıncılık alanında önemli bir etkiye sahip olduğu ve resmi bir kanon kurma arzusunu taşıdığından bahsediyor. Kurulmak istenen resmi şiir kanonunu anlamak içinse önce Beş Hececiler’e bakmanın gerekli olduğunu söylüyor. “5-4=1 Beş Hececiler” alt başlığında, bu şairlerin devlet eliyle “kanonik”leştirildiğinden, antoloji ve ders kitaplarında kendilerine sıkça yer bulduklarından; fakat şaşırtıcı olarak, şiir kitaplarının (Faruk Nafiz Çamlıbel hariç) dolaşımda olmadığından söz ediyor.

Bu durumun yalnızca Beş Hececiler için geçerli olmadığı, 1930’larda yayımlanan diğer şiir kitaplarının çok azının dolaşımda kalabildiği vurgulanıyor. Dolayısıyla bu yılların kitaplarının büyük oranda antolojilere, edebiyat tarihlerine ya da unutulma terk edildiği belirtiliyor. Armağan’a göre bunun en önemli istisnalarından biri Nâzım Hikmet ve Necip Fazıl

Kısakürek'tir. Birincisi yasaklı olmasına rağmen politik nedenlerle de dolaşımda kalabilmiş; ikincisiyse bunu önce siyasi dolayım ile sağlamış, son yıllarda yeni müfredat arayışının iz düşümü olarak ilgi görmüştür. 1940'ların baskın eğilimi olarak karşımıza çıkan Garip şairleri arasındaysa yalnızca Orhan Veli'nin ortak bir "kanonik şair" olarak öne çıktığını ve grubun diğer üyelerinden yayın sıklığıyla ayrıştığını belirtiyor.

"Yayıncının Kanonu (1946-1980)" başlıklı ikinci dönem; 1946'da Tercüme Bürosu'nun faaliyetlerinin askıya alınmasıyla devletin kültürel sahneden nispeten çekildiği ve yayıncılıkta daha güçlü, sivil bir mecranın filizlendiği bir evredir. Bu kırılmayla birlikte yayıncılar, kanonun belirlenmesinde kurucu birer aktöre dönüşür. Söz konusu sivil alanın en baskın figürü olan Yaşar Nabi Nayır (Varlık Yayınları), bastığı eserlerle doğrudan bir kanon teklifinde bulunur. Onun bu "katalog" oluşturan "yazar-yayıncı" misyonu, ilerleyen yıllarda Hüsamet-tin Bozok, Memet Fuat ve Erdal Öz gibi isimler tarafından sürdürülecektir.

Armağan, 1940 kuşağı toplumcu şairlerinin sansür ve baskılar nedeniyle dolaşımdan kısıtlı olarak düşürülüp unutturulduğu yönündeki yaygın kabule de farklı bir yorum getirir. Bu durumun yalnızca ideolojik sansürle ilgili olmadığını, okur kitlesinin estetik tercihleriyle de ilişkili olduğunu vurgular. Yazar bu tezini, baskının azaldığı dönemde dahi toplumcu şairlerin (Ahmed Arif ve Enver Gökçe hariç) beklenen ilgiyi görmemesiyle ve Attilâ İlhan'ın dolaşım gücünün ideolojik değil, popüler aşk şiirlerinden beslenmesiyle örnekendirir. Bölümde ayrıca, İkinci Yeni şiirinin konumu ile toplumcu şiir arasındaki hegemonya mücadeleleri de bu dolaşım verileri üzerinden yeniden okunuyor. Buna karşılık Ahmed Arif'in *Hasretinden Prangalar Eskittim* kitabının yakaladığı devasa tiraj başarısının nedenleri irdeleniyor ve *Halkın Dostları* dergisinin İkinci Yeni'ye karşı Nâzım Hikmet ile Ahmed Arif'i merkeze alan devrimci bir şiir alanı açma çabasına yer veriliyor.

Yalçın Armağan, "Modernist Şiirin Kanonu (1981-1994)" başlıklı üçüncü döneme metnin dolaşımı ve kanonun inşası bağlamında bakıldığında, bu yılların Türkçe modern şiirin "muhasabe dönemi" olarak görülebileceğini öne sürüyor. 1970'lerin sonlarında yaygınlaşmaya başlayan külliyat ve toplu şiirler yayımlama anlayışı 1980'lerle birlikte bir norm hâline gelmiş ve 1929 sonrasında yazan şairlerin pek çoğunun şiirleri yeniden yayımlanmıştır. Böylece farklı kuşaklardan şairlerin metinleri dolaşıma sokularak kanonlaşma süreci başlamış, genç kuşaklar kendilerinden önceki şairleri okuyup onlarla "hesaplaşma"ya girme imkânı bulabilmiştir. Yazar, bu meseleyi açıklarken 1980'ler açısından sembolik öneme sahip olduğunu söylediği Metin Celâl'in "Yeni Türk Şiiri" ile Hulki Aktunç'un "Delta Şiir" yazılarındaki tutumu öne çıkarır. Celâl ve Aktunç'un bu yazılarında Türk şiirinin tümünü kanona dâhil etmeye çalıştığını belirten Armağan, bunun arkasındaki itici gücün yeniden yayımlanan kitaplar sayesinde "metnin dolaşımı" olduğunu söyler. Bu da Armağan'a göre, kanonlaşmanın ancak metnin dolaşımı sayesinde mümkün olabildiğinin kanıtıdır.

Yine bu yıllarda yaygınlaşan ofset baskı tekniğinin kullanılması ve masaüstü yayıncılıkla birlikte, yayımlanan kitap sayısında hızlı bir artış gerçekleştiğini söyleyen yazara göre bu süreçte şiir kitaplarının dolaşımında özellikle iki yayınevi ve aktörü öne çıkmıştır: Can Yayınları'nın sahibi Erdal Öz ile Adam Yayınları'nın editörü Memet Fuat. Bu yayınevlerinin kataloğu "modern şiirimizin antolojisi" gibidir. 1980'lerde başlayan "muhasabe" süreci,

1990’larda Enis Batur editörlüğünde Yapı Kredi Yayınları’nda devam eder. Başta İkinci Yeni şairlerinin kitapları olmak üzere YKY’de bir “toplama” girişimi başlatılır ve bu sayede İkinci Yeni şairlerinin kitapları hiç olmadığı kadar sık biçimde yeni baskılar yapar, dolayısıyla da kanonlaştığının ilanına dönüşür.

Sonuç olarak Yalçın Armağan, *Şiirin Dolaşımı*’nda modern Türkçe şiir kitaplarından hareketle Türkiye’deki kanonlaşma sürecini inceliyor ve nicel verilere dayanan özgün bir metodoloji ortaya koyuyor. Kitabın ayırıcı yanı, estetik değeri metnin dışındaki maddi süreçlerin (matbaa, yayıncı, okur) ve dolaşım ağlarının kesişiminde, nicel verilerle yeniden tartışmaya açmasıdır. Çalışmasıyla, Türkiye’deki edebiyat kanonunun tek bir faile indirgenemeyecek kadar karmaşık bir yapıda geliştiğini ve farklı metinlerin farklı şekillerde kanona dâhil olabildiğini gösterir. Resmi kanonun yanı sıra okurun, yayıncının, akademisyenin ayrı ya da ortak kanonları olabileceğini de yine onun çalışmasında görmek mümkündür.

Şiirin Dolaşımı bu anlamda Yalçın Armağan’ın önceki iki kitabı olan *İmkânsız Özerklik* (2021) ve *İmgenin İcadı* (2019) ile “Cumhuriyet Şiirinin Kısa Tarihi: Bastırılanın Dönüşü” adlı makalesini de tamamlıyor. *İmkânsız Özerklik* ile *İmgenin İcadı*’nda, İkinci Yeni’ye gösterilen direnç ve sonrasındaki kanonikleşme süreci ele alınmıştı. Adı geçen makalesindeyse “Nâzım Hikmet ve İkinci Yeni şiiri, yani iki ‘bastırılanın dönüşü’[nün] Cumhuriyet şiirinin tarihini belirle[diğinden]” (Armağan, 2025: 473) söz etmişti. *Şiirin Dolaşımı*, yazarın önceki çalışmalarında öne sürdüğü argümanları, metnin dolaşımını görünür kılan somut veriler üzerinden destekliyor.

Armağan, kitabında yer yer bu kadar geniş bir alanı ele almanın getirebileceği sorunlara ve eksikliklere de işaret ediyor. Örneğin bibliyografyayı “üç baskı” kuralına göre oluştururken zamansal mesafeyi göz ardı etmek zorunda kaldığını, bu nedenle on yıl içinde üç baskı yapan kitapla yetmiş yıl içinde aynı baskı sayısına ulaşan eserin listeye girebildiğini söylüyor. Bunun dışında bibliyografyaya çeşitli nedenlerle alınmayan şair veya şiir kitapları da dipnotta açıklanmış. Adı şiir alanında anılmayıp külliyatının tekrar baskısı nedeniyle şiir kitapları yeni baskılar yapan yazarlarsa “Diğer Kitaplar” başlığında yer verilmiş. Armağan ayrıca 1980 sonrasında, yayıncılık sektöründe yaşanan dönüşümle birlikte kitap sayısındaki artış ve listedeki çoğu şairin hayatta olması nedeniyle kitapların yeni baskı süreçlerine müdahil olabilmesi gibi pek çok değişkenin devreye girdiğini, bu gerekçeyle 1980 sonrasına ayrıntılı yer vermediğini ifade ediyor. Bu kısmın, edebiyat sosyolojisinin sunduğu başka imkânlarla ele alınması gerektiğini söylüyor.

Bu noktada, yazının girişinde açıklanan metodolojinin beraberinde getirebileceği kısıtlılıklara da değinmek gerekir. Estetik kıymeti metne içkin bir değer olarak görmeyen ve edebî özerkliği büyük ölçüde reddeden Armağan, baskı sayıları üzerinden nicel bir “uzak okuma” pratiğine yaslandığı çalışmasında şiiri; dolaşımı izlenebilen fiziksel bir nesne, bir “meta” olarak ele alıyor. Fakat söz konusu şiir olduğunda dolaşımın yalnızca kitapların fiziksel transferinden ibaret olmadığını; dilde, anlamda ve farklı okuma imkânları arasındaki dolaşımının da önemli olduğunu belirtmek gerekir.

Tartışmaya açık bir diğer noktaysa Armağan’ın, “metnin dolaşımı bağlamında bakıldığında Cumhuriyet edebiyatının başlangıç tarihini 1929 olarak işaretleme[si]” (2026: 28).

Edebiyat tarihi yazımı açısından böylesine büyük bir kırılma noktasının, metnin ilerleyen kısımlarında yeterince açılmanmadan, tek bir cümleyle bırakılması ve bu tarihsel eşğin yalnızca “metnin dolaşımı” perspektifine indirgenmesi bir eksiklik olarak görülebilir. Bu kurucu iddianın kitapta daha ayrıntılı gerekçelendirilmesi beklenebilirdi.

Armağan, eksiklik olarak görebileceğimiz bir diğer açıyıysa “kanonik liste” kavramını öne sürerek kapatıyor. Örneğin belli bir dönemde öne çıkan, popüler metinleri “kanon” olarak adlandırmak yerine “kanonik liste” açısından değerlendirmek gerektiğini söyleyerek, döneminde etkili olup sonrasında dolaşımda kalmayan metinleri neden bibliyografyasının dışında tuttuğunu gerekçelendirmiş oluyor. Böylece Yalçın Armağan kitabın giriş kısmında hedeflediği gibi metinlerin dolaşım ağlarını inceleyerek kanona nasıl girildiğini, kanonda kalmada estetik kıymetle metnin dolaşımının nasıl bir rol oynadığını farklı örnekler üzerinden okura gösteriyor. Bu bağlamda kitap öncelikle edebiyat tarihçileri, sosyologlar, yayıncılık tarihi araştırmacıları ve akademisyenlerle güçlü bir diyalog kurmanın yanı sıra genel şiir okurlarına ve edebiyat meraklılarına da hitap edecek anlaşılır bir dil sunuyor.

Kaynakça

- Adams, T. R. ve Barker, N. (2001). A New Model for the Study of the Book. N. Barker (Ed.), *A Potencie of Life: Books in Society: The Clark Lectures (1986-1987)* içinde (s. 5-43). British Library.
- Anar, T. (2011). *Yeni Türk edebiyatında edebiyat mahfilleri* [Yayımlanmamış doktora tezi] İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Anar, T. (2022). *Janus'un yüzü: Türk edebiyatında kanon ve karşı kanon*. Ketebe.
- Armağan, Y. (2019). *İmgenin icadı*. İletişim.
- Armağan, Y. (2021). *İmkânsız özerklik*. İletişim.
- Armağan, Y. (2025). Cumhuriyet şiirinin kısa tarihi: Bastırılanın dönüşü. *Nesir*, (9), 473-488. <https://doi.org/10.64957/nesir.1803882>
- Bourdieu, P. (1999). *Sanatın kuralları: Yazınsal alanın oluşumu ve yapısı* (N. K. Sevil, Çev.) Yapı Kredi.
- Bulut, B. (2023). İşlev ve mahiyeti açısından Türk şiiri antolojileri (1928-1940). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (32), 472-495. <https://doi.org/10.29000/rumeli-de.1252779>
- Çıkla, S. (2005). *Cumhuriyet düşüncesinin kökleşmesinde Yusuf Ziya Ortaç'ın yapıtlarının yeri ve önemi* [Yayımlanmamış doktora tezi] Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Darnton, R. (1982). What is the history of books? *Daedalus*, 111(3), 65–83.
- Doğan, M. C. (2018). Cumhuriyet Döneminde Yazılan Edebiyat Tarihlerinde Yeni Türk Şiiri. *Türkbilig*, (35), 199-214.